

L' ÀNGEL DELS CENTELLAS

(Continuació.)

V

LO BORNEIG

QUE trist ha quedat l'*àngel dels Centellas*! La felicitat la ha atalagada per un instant, pero aquest instant ha sigut fatal, puig que ha nascut sols pera ferli comprendre millor tota la fel de la seva situació.

Tal com passa per entre las tenebras un llamp que sols serveix pera ferlas més visibles y misteriosas.

Constansa sofreix en silenci y plora. Arnau, l'amich de sa infantesa, lo galant cavaller á qui desde noy sa mare tenia ja destinat pera espós seu, l'amorós jutglar que, boig d'alegría, ha caygut á sos peus jurantli un amor etern, Arnau, ha desaparegut després de la escena dels sepulcres y ningú n'ha sapigut res més. Es inútil que busqui, que preguntí. Cap servidor l'ha vist sortir del castell, cap patje li ha obert la porta. Lo misteri de la seva desaparició fa tremolar á Constansa.

Van passant días, días eterns pera 'l cor que sofreix y espera. Arnau no 's presenta. Arriba 'l dia del borneig ó del pas

d'armas elegit d'acort ab lo senyor del Prat pel comte de Centellas. En aquest borneig, lo cavaller del Prat s'hi presentarà com á mantenedor á sostenir que no hi ha dona ni més hermosa ni més noble que Constansa. Si no's presenta ningú á combatre, ó, encara que n'hi hagi, si 'l del Prat no queda vensut, Constansa será seva. Lo comte de Centellas li ha promés y no hi ha recort de que un Centellas haja faltat may á la seva paraula.

No obstant, Constansa ha jurat á un altre home, y li ha jurat devant de Deu y sobre la tomba de sa mare que ¡sería seva ó del claustre! Tambe Constansa es de la sang dels Centellas y no oblidará 'l seu jurament.

Apunta l'alba del dia senyalat pera que tinga lloch lo borneig. Un born s'ha aixecat á las portas del castell, presentantshi armat de totes armas lo cavaller del Prat. Saluda á la hermosa Constansa que seu en un cadafalch vora del seu pare y passa á ocupar son lloch en la brega. Constansa es blanca com una mortalla, sos ulls se fixan á terra pensatius, lo somriure ha fugit dels seus llavis com la alegría del seu cor y son front s'acota carregat de pensaments, com marcida s'ajeu una flor sobre son tany que, ufana, l'ha vist adressarse un dia.

Son pare la mira silenciós y no pot endevinar la causa de la tristesa que atormenta á la seva filla. Ay! Lo secret dolor d'una filla no l'endevina més que 'l secret pensament d'una mare! Los homes no entenen res de lo que passa al cor de las donas.

Los reys d'armas han recorregut la comarca y al só de las trompetas han anunciat per tot arreu que 'l cavaller del Prat se disposa á sostenir, á peu ó á cavall, ab llansa ó ab espasa, que Constansa de Centellas es la més hermosa entre las hermosas y la més noble entre las més nobles. Per boca dels reys d'armas lo senyor del Prat ha invitat á tots los bons cavallers á anar al borneig dels Centellas pera rompre una llansa en honor de la dama dels seus pensaments.

Ha arribat lo dia y ja es l'hora. Sona ab bélich orgull lo clarí de desafió del mantenedor y 'l del Prat se passeja per la arena ab son cavall.

Un altre clarí respón al seu. Se presenta un jove cavaller de la rogalia acceptant lo desafió, mes, á la primera embesti-

da, cavall y genet rodan per terra. Altre cavaller no te millor sort. Lo senyor del Prat triomfa, aixeca ab orgull son cap, espurnejan de satisfacció sos ulls y clava en Constansa la mirada cobejosa del tigre que veu segura sa víctima y que per lo mateix no s' apressa pera atraparla.

Duas vegadas més sona 'l clarí sense haber trobat resposta. Lo del Prat comensa á creure que no's presentarà ningú á disputarli 'l premi.

S' equivoca. Tot just ha tocat per tercera vegada 'l clarí quan la veu aguda d' un altre li contesta y la barrera s' obra pera donar pas á un cavaller que 's lлена á combatre ab la visera baixa y cubert ab una armadura negra com las alas d' un corp. Un plumall, també negre, oneja sobre son casco, son escut mostra una caixa de la que 'n surt un cadáver ab aquesta divisa: la *venjansa 'm ressuscita*. Los ulls del desconegut brillan com duas brasas per entre 'ls ferros de la visera.

¿Quí pot ser aqueix fúnebre campeó?... Lo senyor del Prat ho ignora, pero una fredor mortal recorre tots sos membres.

Lò cavaller de la mort,—tal nom li han donat los espectadors al véurel,—saluda á la hermosa Constansa que li fixa sa mirada ab cert interés y va á posarse devant del cavaller del Prat, que, revingut de son indefinible moviment d' esglay, empunya la llansa.

Los dos contraris, al sentir la senyal s' embesteixen, essent tant terrible la topada que no's diria sino que son duas montanyas de ferro que s' han trobat. La llansa del mantenedor ha topat ab l' escut del seu contrari ab tal forza que l' ha fet tintinejar en la sella; pero la del desconegut ha donat tal cop al elm del cavaller del Prat que 'l desmonta y 'l tira per terra.

Ha sigut en lo del Prat casi tant ràpit lo caure com lo aixecarse. La ràbia 'l consúm. Desenveyna la espasa y 's tira com un lleó sobre son contrari que baixa de cavall, cridantli:

—A mort!

—Qué se m' endona si la mort soch jo, diu lo de la negra armadura.—

Lo combat comensa de nou y ab més coratge. Las armas, al descarregar terribles cops, despedeixen espurnas de foch. Lo cavaller del Prat, quina hercúlea forza aumentan la ràbia y 'l desitj de venjansa, se decideix á acabar; agafa ab las duas mans sa espasa y la deixa caure com una massa sobre l' elm

de son contrari, que 's parteix per la meytat. La cara del *cavaller de la mort* queda al descobert.

Pero en lo mateix instant en que 'l del Prat ha aixecat los brassos pera descarregar lo terrible cop, son enemich ha aprofitat la ocasió y li ha clavat la espasa al costat.

Lo del Prat cau revolcantse en sa sanch y al caure llença un crit d'esglay. Es que ha reconegut en son contrari á Arnau de Rocafort, al mateix que ha fet assassinar pochs días avans y quin cos ha vist caure al fons del torrent.

—Deu meu! Los morts ressucitan, murmura esglayat lo cavaller, que potser per primera vegada en sa vida invoca 'l nom del Senyor.

—Sí, 'ls morts ressucitan pera venjarse, diu son contrari aludint á la divisa del seu escut.—

Los patjes y escuders corren á alçar á son amo que ha perdut los sentits y 'l treuen en brassos. Arnau munta á cavall, fa una senyal de despedida al estrado dont hi ha Constansa, se fa obrir la barrera y fuig depressa, perdentse aviat al lluny entre un núvol de pols.

L'*àngel dels Centellas* ha sentit las estranyas paraulas pronunciadas pel cavaller del Prat al caure, y sos ulls, al fixarse ab sorpresa en la cara d' Arnau, han vist l'esgroguehiment que la cobreix. Aixó unit á la rápida desaparició de son estimat, ab sa armadura negra y la divisa del seu escut, ompla á Constansa d' un sens fi de dubtes. La donzella tremola, extenentseli per devant dels ulls un vel.

—Era un espectre!

—Era un mort!

—No hi ha dubte, no; era una fantasma!—

Tot aixó sent l'*àngel dels Centellas* pel seu voltant. Lo poble, sempre crédul y sempre inclinat á lo misteriós y á lo inverossímil, comenta de mil maneras lo que acaba de passar. La noticia corre de boca en boca, tothom li dona crédito, y arriba á pendre tanta importancia que 'l mateix comte de Centellas la creu.

—Filla meva, diu á Constansa senyantse devotament, ¿no ho sabs?... Era un mort!

—Ay, sí! Ja ho sé, murmura debilment Constansa. Si no fos mort jo l'hauria vist avans del borneig y ara 'l tindria als meus peus.—

Diu, y fugen de sas galdas los poch colors que encara li quedan, y cau desmayada en brassos del seu pare, que s'apressa á auxiliarla tal com lo seu estat reclama.

Tot lo dia no 's parlá més que del mort que havia sortit de la tomba pera combatre ab lo cavaller del Prat. Ningú havia vist al vencedor després del pas d' armes; semblava que la terra l'havia dragat. Lo que al principi era sospita passá á creencia, la creencia 's convertí poch á poch en realitat segons lo dir de la gent, y aquesta realitat s'aná arrelant de tal manera entre 'ls habitants d'aquella comarca, que avuy encara s'hi conserva la tradició del mort que 's presentá á combatre al mantenedor d'un borneig.

Lo següent capítul explicarà 'l misteri.

VI

L' HOME PROPOSA Y DEU DISPOSA

Lo misteri 's compendrà fàcilment.

Després d'haver rebut la ordre terminant del seu amo, en Germá baixá al cos de guardia hont vetllavan sempre set ó vuyt homes decidits que formavan part de la companyia de aventurers y assessins que tenia á sou lo senyor del Prat. En Germá era despreciat de tots, pero tots l'obehían ab respecte. Tot ho manava; la més petita ordre seva era complerta com una llei. En Germá tragué 'l cap per la porta del cos de guardia y cridá:

—Norbert!—

Un home d'attéticas formas se separa del grupo en que tots los de la guardia jugavan als daus, y aná cap al majordom.

—Qué hi ha? digué ab veu aspre.

—Portas la daga á sobre?

—No la deixo may.

—Donchs vina.—

Y comensá á caminar seguit d'en Norbert.

Lo presoner havia sigut trasladat á la habitació colocada á sota de la que ocupava 'l cavaller del Prat. En Germá s'aturava avans d'arribar á la porta y 's girá cap á Norbert.

—Aquí dins, li digué, hi ha un home. L'amo vol que mori; compleix son desitj y la recompensa será proporcionada al servey.—

Norbert se creuhá de brassos ab tranquil·litat.

—Entenemnos, exclamá.

—Qué vols dir?

—Vull saber la classe de recompensa que se 'm destina y la penyora que rebré en·garantía.

—T'atreveixes á desconfiar de la paraula del cavaller del Prat?

—Deu me 'n guart! Pero com no tinch l'honor de rebre la ordre dels seus llabis...

—Donchs aixís es que dubtas de mí?

—Lo desconfiar es d'homes sabis, respongué en Norbert creuhantse de brassos.—

En Germá 's torná roig de coratje. No obstant, comprenent que s'havia de reprimir si volia treuren partit, se ficá la mà á la butxaca y 'n tragué una bossa que tirá als peus d'en Norbert.

—Aquí tens la meytat de la paga, digué.—

Norbert agafá la bossa, la obrí pera assegurar-se de lo que contenía y respongué:

—Obra la porta y ja pots comensar á resar per l'home que hi ha dins.

—Escolta. Aixís que l'hagis mort, tíral al torrent per la finestra. Nostre amo está esperant pera presenciar l'acte.

—Está molt bé.—

En Germá obrí la porta, entrant l'assessí en la cambra.

L'Arnau, que estava encara ab las mans lligadas y 'l mos posat, s'havia colocat vora la finestra. La lluna espargia sos raigs per sa noble y serena cara, en la que no s'hi veya la més petita sombra de tristesa. Arnau de Rocafort era un valent. En sa situació podia creure segura la mort; pero nó li feya basarda, sino que la esperava ab valor.

Al soroll que feu la porta al obrirse, tombá 'l cap. Lo que acabava d'entrar al cuarto llensá una mena d'exclamació extranya. L'Arnau, en la posició en que estava vora la finestra,

no podia distingir be, pero podia ser vist perfectament, gracies á la claror de la lluna que 'l banyava per complert.

En Norbert corregué vers lo jutglar.

—Es ell! Sí, es ell!... No 'n por ser d' altre!... Deu meu! Es ell! exclamava l' assessí mirant al Arnau fit á fit. Ve á recobrar lo patrimoni dels seus pares... Ve á lliurar la comarca del *Diable del Prat*! Es ell! Es ell!—

Y l' assessí demostrava una gran alegría. L' Arnau, que no podia parlar, mostrava en sos ulls la estranyesa que li causava aquella escena.

En Norbert, sense saber lo que 's feya, sense recordarse del motiu que l' havia portat allí, deslligá las mans del pres y li tragué 'l mos. No tenia ja l' aspecte ferotje del assessí, sino que demostrava la sollicitut carinyosa d' un fill que troba al pare que creya perdut.

—Sou un Rocafort, ¿no es cert?... Digueu! Digueu!... Sou l' hereu dels Rocafort?

—En efecte, soch Arnau de Rocafort. Pero vos, ¿quí sou?

—No 'm coneixeu, senyor, respongué Norbert. De jove vaig ser arquer del vostre pare, que 'm salvá la vida. Avuy li pagaré 'l deute que llavors hi vaig contraure, salvant la del seu fill. Tant mateix hi ha Deu, ja que 'm permet fer una bona acció que esborrará totas las maldats que he comés.

—Be; pero expliquéume...

—No us havia vist fa molts anys, y no obstant us he conegut. Lo valor y l' orgull de vostra rassa 'ls porteu pintats á la cara. Arnau de Rocafort, ben vingut siau á la terra de vostres nobles passats! Benvingut siau si veniu pera castigar al malvat usurpador que s' ha apoderat del vostre patrimoni, trayentlo del mon com un dia us tragué a vos del castell!

—Oh, sí! Vinch disposat á venjarme. Ho exigeix la memoria del meu pare.—

Norbert havia oblidat per complert lo lloch en que 's trobava y l' objecte que li havia dut. Darrera son terrible aspecte d' assessí hi guardava un cor que havia sigut bo y que podia tornarho á ser.

La veu d' en Germá 'l revingué.

—Qué passa? exclamá sorprés lo majordom, que al sentir enrahonar havia obert la porta entrant á la habitació.—

En efecte, n' hi havia pera pera estranyarse. La víctima

parlava tranquilament ab l' assessí, que 's mostrava ple de deferencia ab l' home que devía morir á las sevas mans.

—Qué passá? torná á repetir en Germá.—

Norbert, al entrar en Germá, 's recordá de tot. Pensá que 'l cavaller del Prat potser s' estava á la finestra de la seva cambra esperant que la víctima caygués al torrent; cregué que si aixó trigava en efectuar-se podria motivar que aquell baixés per averiguar la causa de la suspensió, y per lo mateix, ab aquella rapidés de pensament que distingeix als homes d' acció, prengué desseguida un determini.

Acotá 'l cap com avergonyit y confós á la segona exclamació d' en Germá. Lo majordom aná llavors á la finestra pera avisar al seu amo, pero en Norbert, aprofitant l' instant en que passava prop seu, se li tirá demunt ab la mateixa velocitat de l' áliga que cau sobre la seva presa. Hi hagué un curt instant de lluyta. En Germá volgué cridar, pero en Norbert li tapá la boca ab la má esquerra mentres que ab la dreta li clavava la daga al mitj del cor. Agafant desseguida 'l cadáver, lo tirá al torrent per la finestra, deixant sentir las paraulas de:

—S' ha fet justicia! — que arribaren fins al cavaller del Prat, com ja hem vist.

Fou tant rápida aquesta escena, que 'l mateix Arnau no hi pogué pendre part.

Quan tot fou acabat, en Norbert, dirigint-se al fill del seu amo, li digué:

—Ara veniu y us faré sortir del castell.

—M' has salvat la vida. Te donaré lo que demanis y jo puga donarte.

—Una sola cosa voldria.

—Per endevant la tens concedida.

—Que gardeu lo secret de la vostra llibertat. Que ningú del mon sápigá que sou viu fins d' aquí á cinch mesos que acabo 'l compromís com á guardia del cavaller del Prat. Si se sapigués que sou viu 'm perdria. Lo *diable* d' aquest castell me faria penjar d' un dels marlets per escarment. No més me faltan cinch mesos pera acabar lo servey. Oferíume que als ulls de tothom passaréu per mort.

—T' he donat ja paraula de cavaller y la cumpliré ab la

mateixa llealtat que si 's tractés d' un rey. Ni la meva promesa te de saber que soch viu.

—¡Gracias!—

Lo cavaller complí exactament sa paraula. Se presentá en lo borneig creyent que no sería conegut y encara que un fatal accident lo descobrí, hi posá remey desapareixent totseguit, donant motiu ab sa desaparició á que 's cregués que havia sigut un espectre. Pera més seguretat l' endemá del combat se 'n aná de la encontrada disposat á no tornarhi fins passats cinch mesos.

VÍCTOR BALAGUER

(Acabarà.)

LO DIA DELS MORTS

Per la roda del temps que dona voltas
sens aturarse may,
va girant, desplegada, la cadena
dels dias y dels anys,
y uns segles obran pas á uns altres segles,
y aquets als que vindrán,
y unas generacions derrera d' altrás,
costums, lleys, ciencias arts,
tot gira y roda avall lo temps fa cáureho,
y á res tot ve á parar.

Lo malhaurat que va de porta en porta,
sens abrich y descals,
y, per l' amor de Deu, plorant, demana
menjar, porque te fam;
y l' avaro que guarda sa riquesa,
tancada ab pany y clau,
y despert pensa y fins dormint somnia
sols or abassagar;
y 'l que, lliure d' enveja y d' egoisme,
no coneix altre afany
que la tranquil·litat de la consciencia

y viu content y honrat;
y 'l revoltós que honors y glórias busca,
 enemich de la pau,
y, cego d' ambició, la fera guerra
 aixeca á foch y sanch;
y 'l jove alegre que, confiat, s' entrega
 als plahers, sens descans,
del dia, fentne nit, de la nit dia,
 sens en res més pensar;
y l' hermosa donzella enamorada,
 que consulta al mirall
si més li escauhen flors, cintas ó llassos
 en son cabell trenat;
y 'l resolt mariner que desafía,
 ab front seré y cor brau,
del mar furient las encrespadas onas,
 la tempestat y 'l llamp;
y l' opulent que sols trepitja marbres
 y richs encatifats
y seu demunt coixins de ploma y seda
 y cotxes té y caballs;
y l' humil llaurador que, ab suhor, la terra
 rega y fruyts li fa dar,
y 'l governant altiu que á son arbitre
 lleys dicta y lleys desfá;
y 'l vell que te la llum de l' esperiencia,
 per veure 'l be y 'l mal;
y 'l tendre nin que tant be riu com plora,
 que res coneix ni sab...
tots, tots á un mateix punt se dirigeixen,
 per la vida impulsats;
tots, per distints camins, á la mort corren,
 sens poderse aturar;
que la roda del temps gira y no para
 y ho llensa tot avall;
no hi ha classes, ni edats, ni privilegis;
 al fi, tothom igual.

Fills de la terra, la materia es seva
 y á res ha de parar;

l'esperit es de Deu y á Deu se 'n torna,
per sempre 'l mon deixant;
segons ha obrat aquí, sols allí es sempre
felís ó desgraciat.

Anéu al cementiri; vostres pares
vos hi están esperant;
los seus los hi esperaren; als fills vostres
hi esperareu demá.
Preguéu á Deu pels mort, que los que vingan
per valtres pregarán.

RAMÓN BORDAS

NO TORNARÁN

I

Ja he fet un tros de jornada
y m'atur á reposar;
per lo que 'm resta de via
pendre coratje be 'm cal.
De la vall de l' infantesa
las ombretas he deixat,
y la calitja ja 'm tapa
lo paradís ple d' encants,
d' hont he surtit no fa gayre
empés del temps per la má
que no s' atura ni 's dobla
llansantnos sempre endevant.
He arribat al peu de l' aspra
montanya que he de pujar,
y sento que 'm mancan forsas
per entrar pel viarany
de voras assingleradas
y de acimbellats penyals,

hont trobo rastres sagnosos
d' altres vivents que han passat.
Perduda la fresca aubaga
trobo 'ls terrers caldejats;
mas galdas enmorenidas
sa blancor may més tindrán
y del front que ningú besa
la tendror ne va marxant;
demá tal volta una arruga
ma mare hi ovirará
y ab aquesta xifra 'ls homes
llegirán mos desenganys.
*¡Ay temps que passa y no torna,
temps que may més tornarà!*

II

Del verger de l' infantesa
las ombretas he deixat,
sas floridas margenadas
y 'ls delitosos frescals
hont los jorns se m' esmunyiren
rihent y joguinejant.
Ventitjol que m' adormía
ab lo balandreig dels rams,
ja no esbulla mos rulls negres
ja no 'l sento murmurar;
ha vingut la ponentada
y anyoro 'ls seus afalachs.
Dels riuhets que 'm despertavan
lo soroll s' es apagat,
trencantse també de sopte
mon derrer plascévol cant,
l lensant un sospir al ayre
comensament de mos planys.
De gessamins y de lliris

coronas ja no me 'n faig,
que las garlandas no hi diuen
ab los fronts ja mustigats.

¡Ay rosas que he desfulladas
quí 'us pogués torná á trobar
en mitj de las esbarzeras
y rebrolls del caminal
hont deixaré d' una á una
las il·lusions del infant!

*¡Ay temps que passa y no torna,
temps que may més tornarà!*

III

Cansonetas d' ignocencia
ja no canto com avans,
pero 'm plau la recordansa
de lo que enrrera he deixat
y ans d' empendre nova ruta,
Deu meu, deixaumbi girar!
Si no hi puch torná altra volta
be 'ls puch dir i' *adeusiau*.
«Bressol que 'ls ángels guardaren
sas alas d' or encreuhant,
fregant mos polsos sas plomas
per dar-me somnis daurats,
somniais gays que recordava
riallós al sendemá;
cants de ma mare que 'm feyan
dolsament endormiscar,
bes ardent que 'm deixondava
de mon son angelical:
jochs de nin, pregarias tendras
flama amorosa y brillant
d' un esperit que sortía
del lllindar de son palau;

esperansas bonicoyas
pervindre que may vindrà,
vergers d'eterna florida
que despert he somiat,
flors d'ametller primerencas
que 'l gel fa caure del ram,
ja 'us he perdut pera sempre,
ja heu fugit per no tornar.
Cántichs, somnis y esperansas
pera sempre adeusiaul»

*¡Ay temps que passa y no torna,
temps que may més tornarà!*

Primavera de ma vida
t' ha engolit la eternitat:
mentres lo bressol s' allunya
lo sepulcre 's va acostant.

JAUME COLLELL.

L' ANGEL DELS CENTELLAS

(Acabament)

VII

CÁSTICH DE DEU

No sols han passat cinch mesos, sino vuyt. Arnau de Rocafort es ben mort pera Constansa, ja que en tot aquest temps no s' ha presentat.

Durant aquestos vuyt mesos lo panteó dels Centellas ha vist augmentar ab un més lo número de cadáveres. Lo vell comte ha baixat á la tomba á unir-se ab la seva esposa.

Constansa ha quedat sola y trista. Lo cavaller del Prat, curat ja de la ferida que rebé en lo borneig, ha anat algunas vegadas á visitar al *àngel dels Centellas*, pero may ha sigut rebut.

Es que Constansa en una nit d' entussiasme ó de tendresa ha dit á Arnau que seria seva ó de Deu!... Donchs be, ja que no pot ser del Arnau será de Deu! Abandonará 'l mon que no li ofereix més que amargor y desenganys. Se sepultará en una celda á resar y á plorar. Será la esposa del Senyor.

Un matí arriba 'l cavaller del Prat al peu del castell dels Centellas. S'obran las portas pera donar pas á un escuder que veu al cavaller y 's dirigeix á trobarlo.

—Busqueu á ma noble senyora?

—Sí, respón lo del Prat.

—Es fora.!

—Ella? Y hont es?

—Lluny, molt lluny.

—Aniré á buscarla.

—Es impossible.

—Per qué?

—Perque no 's pot tornar d' allí hont ha anat.

—Me feu por. Ha mort?

—Pera 'l mon sí.

—¡Pera 'l mon!

—Es la esposa de Deu. —

Lo *diable del Prat* ha quedat mut de sorpresa. La nit que en lo sepulcre assistí á la escena dels dos amants, es cert que sentí á Constansa que deya al Arnau: «Teva ó de Deu!» Pero havia cregut que la mort de Rocafort seria prou pera que oblidés á son antich aymador, buscant un nou amor en lo que apassionat li ofería 'l cor del cavaller.

Las derreras paraulas del escuder han penetrat com un ferro rubent en son cor. Veu que li fuig la presa que ja creya segura y llensa l' udol de la hiena. Constansa te d'esser seva... ho ha jurat. No sab cóm ni de quina manera, pero encara que s' hi oposin lo cel y l' infern Constansa será seva.

Torna 'l cavaller al seu castell meditant terribles plans de venjansa y passa molts días preparant sos terribles projectes que sols necessitan una ocasió favorable pera posarlos en planta.

Mentrestant las horas passen tristas pera la pobre Constansa que en lo silenci y reculliment de sa celda prega sempre á Deu que apagui l' últim raig d' amor que encara sent en son cor. La pobra órfana vol desferse de tots los llassos que la lligan al mon pera no pensar més que en Deu. Esposa del Senyor, l' amor diví deu ser d' allí endevant son únich refugi: en ell hi deu trobar l' oblit del passat, en ell lo bálsam miraculós que ha de curar la llaga de sa desgraciada passió. Entre Constansa y 'l mon s' hi ha obert un abím.

Una nit en que la hermosa Constansa està resant en sa solitaria celda se sent de sopte agafada entre 'ls robustos brassos de dos enmascarats que ab un mocador que li lligan á la boca, ofegan lo crit que s' anava á escapar dels seus llabís.

¿Cóm han entrat aquells sacrílechs en la morada del Senyor?...

Aixó es lo que may s' ha pogut saber. Las tenebras ho han amagat en son profón misteri.

Constansa es conduhida al castell del *diable del Prat*. La coloma està ja entre las urpas del esparver. Es tancada en una cambra hont no tarda en presentarse 'l cavaller:

—Reyna Santíssima! esclama al véurel l' *àngel dels Centellas*; ja m' ho temía. Qui més podia haverhi pera atrevir-se á arrancar á una verge del Senyor de la casa del seu espós?

—Constansa, diu ab veu amorosa 'l cavaller, la violencia de la meva passió 'm servirà d' excusa.

—Enrera, no us acosteu, crida la donzella. Me causa horror vostra presencia, robador de verges!

—Perdó, Constansa. Vos estimo com un foll y sols mon amor es lo que m' ha fet atrevir á tant.

—Vull morir cent cops avans que cedir al teu amor de hiena. ¿Qué n' has fet del meu estimat, assessí dels Rocafort?

—¡Constansa!

—Enrera. Te dich que la teva presencia 'm dona horror y esglay.—

Lo del Prat no vol irritar més á la Verge y 's retira. Constansa cau agenollada y demana en tant trista situació la ajuda de Deu.

Acaba de declararse una furiosa tempesta de las que sovintejan en nostras montanyas. Lo vent xiula furiós sota las voltas del castell, lo cel està cubert d' espessos núvols, terribles y amenassadoras que, com lo cavall de Troya, portan la mort y la destrucció en sas entranyas.

L' aygua que cau á samaladas fa baixar impetuosos rius de la montanya que corran cap á la vall ab soroll esfereidor. Se sent lo cruiximent dels centenaris pins que cauhen al baf destructor de la borrasca. Los llamps se desprenen zigzaguejadors dels núvols y fendeixen l' espay. Tot es horror, tot destrucció y mort.

Será que ha arribat la fi dels sigles? Será que las trompetas del Senyor haurán anunciat al mon sa derrera hora? ..

En mitj del furor de la tempesta un llamp ha caygut sobre una torra del castell, esberlantla en part y calant foch al edifici...

Qui pot descriure la escena d' horror que succehí llavors en mitj dels desfets elements, en mitj del esglayador cuadro de la naturalesa?

Lo cavaller del Prat, al devant dels seus soldats, fa grans esforços pera apagar lo foch que va avansant.

Constansa, sorpresa en mitj de la oració pel resplandor del incendi, s' acosta á la reixa d' una finestra.

—Mal cavaller! crida al del Prat que 's troba voltat de flamas; lo foch del cel destruheix la casa del profanador! Maledicció sobre 'l cap del sacrílech!

—¡Maledicció sobre l' assessí! crida una veu robusta, com responent al ressó de la de Constansa.—

Es la d' Arnau de Rocafort, que acaba de presentarse al lloch del foch seguit de son escuder Norbert.

Aquellas duas veus han ressonat com un anunci de mort pera 'l cavaller del Prat. La veu del *àngel dels Centellas*, que ha sortit d' entre las flamaradas com un avis del cel, y la veu d' Arnau que ha ressonat fatídica com la maledicció del Etern, s' han clavat en lo cor del raptor, que tremola per primera vegada en sa vida.

En efecte, una grossa viga cau del sostre demunt del comte ferintlo mortalment. No tardará gayre en tocar per ell la campana del vehí monastir. Lo sacrílech y assessí ha caygut abrusat pel foch del cel.

Sis homes d' armas treuen del foch al cavaller y 'l portan al llit.

Al cap de tres horas d' esforços desesperats conseguixen dominar lo foch. Lo perill ha passat, pero 'l cavaller del Prat está agonitzant...

EPÍLECH

En son llit de mort, lo cavaller del Prat, sabedor ja de que Arnau de Rocafort no es un espectre com havia cregut, y per alcansar lo perdó de Deu, disposá que se li tornés lo patrimoni que li havia usurpat.

Arnau no havia tornat als cinch mesos, época que, ab son jurament, s' havia obligat á estar ausent, perque una malaltia l' havia tingut llarch temps sepultat al llit.

Curá y 's dirigí al castell dels Centellas quan s' ensopegá á passar vora 'l casal del cavaller del Prat en l' instant en que era presa del foch. La casualitat lo reuní á Constansa, pero ¡ay! era massa tart.

L' *àngel dels Centellas* s' havia entregat al Senyor. Per un permís especial del Sant Pare s' havia abreviat lo temps de son noviciat y llassos indisolubles la lligavan al servey del altar.

Trista fou la realitat pera aquells dos desgraciats cors. Quedaren abatuts pel dolor, pero s' inclinaren devant del deber. Son sofriment arribá al heroisme del martiri.

Constansa torná al monastir, y Arnau, aixís que hagué arreglat lo patrimoni dels seus passats, se 'n aná als Sants Llochs, hont morí com soldat de la Creu.

VÍCTOR BALAGUER

ELEGÍA

(Fragment.)

I

QUINA edat més bonica per morir! Quin esculliment
més encertat lo teu!

De flors cubert lo front, d' ilusions l' ànima, y
llensaries totes per la veritat eterna.

Anar al llit del repós pera dormir sempre, y quedarshi
contenta y satisfeta.

Un petit espay d' ayre reposat que ningú més respira, que
tot es teu y no més es envejat per mí.

Mon amor s' ha tornat enveja; ta mortalla es mon rival.

Tota cendra, amiga meva; tot pols, cor teu.

Esferas en l' espay, petxinas dintre la mar, diamants en
l' estotx; hermosa meva en Deu!

Tot está al seu lloch; los homes en lo desterro, y 'ls àngels
en la pàtria de llur ser.

II

Entra dins mon cor, amiga meva; entra dins mon cor,
sempre obert á tú.

Y dígam ahont van los dias que fugen; y perque 'ls meus
dias no son los teus.

Ets tú un llibre pera llegir, y son estudi 'm negas!

Ets tú una mar pera nadarhi, y sas onas no 'm deixas
véure!

Ets tú un bressol pera bressarmhi, y á dintre no m' hi
vols!

Tú per quinallum los astres son bells, tú junt ab qui jo
soch immortal.

Que ets la sempre recordada, y la sempre plorada y la
sempre anyorada.

Llum teva conserva encara la mar de nostra pàtria; lo
vestit teu de la nit encara no s' ha fet malbé.

De malaltia teva gemegan encara las onas del Mediterrani;
de tristura teva sos cants n' están rublerts.

Que jo ho hagués sapigut avans de tú fugir d'aquesta
vida, pera contarte la historia enigmática de mos sospirs y
senyalarte la criatura que ha posat més rosas en mon front.

No va ser empró pera mí ton adeu á la terra; los camps
al véures sols ploraren; mon cor no ha plorat may: tú sempre
hi ets.

III

Oh! qui pogués tornar blanca la meva ánima; qui pogués
rentar sos ulls en las ayguas de tos rius, oh, Eternitat!

Perque la muralla que separa aquesta vida de la teva, per
forta y sólida que sia, no servís d' obstacle.

Que pera mí la teva mort fos de cristall, y l' ánima teva
'm deixés veure.

Que pogués tornar altra vegada á la teva escola, pera apéndre de fer la mort teva.

Que á la terra m' ensenyés de dir adeu l'amiga meva, que 'm deixés repetir lo curs de mos estudis!

Ó que 'm dongués alas pera fugir d'aquesta vida, y 'm dongués la má, y m' ajudés á pujar allí hont ella es.

Ó que 'm dongués una part del seu somni, y del somni que més s' acostés al seu fes dormir-me pera sempre.

Llavors més gracies encara 't deuría y més misericordiosa mos ulls te veurían.

IV

Ulls teus negres, germana meva; coixí teu dols; llit teu, llit meu.

Mort teva, bressol nostre; agonía teva, néctar meu.

Corre depressa, vina á dir-me lo que vull sentir; lo que ja he sentit en un instant d' extática contemplació.

«Tanca be las portas de ton cor, guárdamel tot pera mí.

Estich contenta de la teva tristesa, y de que pera tú lo mon no tingui cap encant.

Puig en l' atmósfera terrenal no 'm pots veure; que en altres esferas, en mons millors, en llocs més dolsos neda mon esperit.

Conéixem bé; soch una llágrima de noya, un cor pera tú cremant.

Mos brassos aquí 't deixo; descansa entremitj d' ells quan estiguis cansat.

Mon front cubert de llirs ja te 'l dono; mon escut prénlo pera combatre.»

F. M.

LO FOSSAR ⁽¹⁾

Quan febrosech me sento,
negre lo cor y l' ànima entristida,
quan oblidar intento
las penas de la vida,
aquí en eix lloch sagrat cerco acullida.

En eixa mansió Santa
pláume vagar, fantasiant alhora;
eixa quietut m' encanta
y, de mon cor que plora,
va fent minvar la pena que l' acora.

L' aura que aquí 's respira,
y que de un mon millor sembla enviada,
dolsa tristesa inspira;
com si en ella impregnada
hi anés dels que han sigut una besada.

(1) Premiada en lo Certámen literari del «Centre Catalá Vilafranquí».

Las flors, com temerosas
de viure ahont sols la mort s' ensenyoreja,
s' amagan, vergonyosas,
entre 'l fullám que oneja
y 'l marbre de las tombas petoneja.

Las aus no hi fan estada:
si alguna 'n ve, s' aparta desseguida
y ofega sa cantada,
fugint, acondolida,
á cercar á altre lloch l' amor, la vida.

Algunas papallonas
voltejan al entorn de flors galanas
besantne sas coronas;
son ánimas germanas
que de poderse veure están ufanas.

¡Oh, quan á pler se troba
en eixa soletat l' ánima mía,
y de una vida nova,
com tot cor just ansía,
la santedat comprén y la poesia!

Eixos llindars no passa
la falsetat que arreu pel mon impera;
aquí res se disfrassa
ni eixa pau santa altera:
orgull y vanitat, tot queda enrera.

Ira y rencors fineixen
dins de eixos murs ahont tot en pau reposa;
los oyts desapareixen,
que en germanó amorosa
descansa cadascú sota sa llosa.

Tota ambició aquí acaba,
somis de gloria que la mort enterra
ahont sas peijadas clava;
¡miserias de la terra!
un trist grapat de fanch tot ho soterra.

¡Oh vanitat humana,
quán folla aquí se 't veu y cuán mesquina!
Res ton orgull aplana
fins que, á la mort vehina,
veus que tot es sols fum y en fum tot fina.

¡Quánta ilusió perduda!
¡quánts desenganys, quánta esperansa morta!
y á l' ánima retuda
al traspasar la porta
de lo desconegut ¿qué l' aconhorta?

Si dins son pit li manca
la santa llum de fé que al just alenta,
si sols lo dupte hi tanca,
¡cóm sentirá, violenta,
en sos darrers moments, pena cruenta!

Tota una eterna vida
de ánsias y afanys, de lluyta y de martiri,
de ambicionar sens mida,
y, al fí de tal deliri,
¡vuyt pams de terra al fons de un cementiri!

Trist desenllás que espanta
al descregut que un més enllá no espera,
més qui á la fé 's decanta
en l' hora postrimera
veu lo camí de vida verdadera.

Finit lo romiatje
à través de eixa vida tranzitoria,
empren l' últim viatge
que 'l porta á la victoria:
al temple del Senyor, al cel, la Gloria.

JOAN MANEL CASADEMUNT

HIVERN

Á MON VER AMICH Y FERVENT CATALANISTA, N' EUDALT PELLICER

Amich, l' hivern s' atansa, portant fortas geladas
que deixarán sens esma lo meu cor,
jorns sense sol ni calma, de fortas turbonadas,
dels estanys alegrívols ne marxarán las fadas
que 'ns inspiravan sempre cants d' amor.
Se tancarán joyosas dins sos palaus de gebre,
ja no podrém sentir perfums de flor,
quan en nosaltres vingan horas tristas de febre
nos mancarán llavors, los gays cants que sense treva
dintre 'l bosch n' entonava 'l llenyador.
De neu pura y fredosa s' omplirà la verneda,
lo prat sense verdura restará,
si acás surtím á fora travessant la pineda,
tan sols lladruchs de gossos se sentirá en la cleda
del trist casal de pobre terrassá.
¡Oh sí! benhajas sempre galana primavera
com anyorém nosaltres ton alé;
sentats en la verdissa de prop de la riera
embadalits sentíam festiva cadernera
devall d' un cel per tots cantons seré.

L' únich consol que 'ns resta n' es la llarga vesprada
asseguts al voltant del negre escò,
sentint tremolós jayo, tot voltat de maynada,
quan després que 'l vell mosso te la porta barrada,
ne conta *qüentos* d' altre temps mellor.
Cuberts de blanca vesta, nos mostrarán sa cara
lo Canigó, Cadí y 'l vell Montseny;
la font de la verneda fins se 'ns mostrará avara
no regalantnos sempre aquella aygua tant clara
que murmurant ne baixa del agreny.
¡Que n' es amich de trista la propera hivernada!
á mí ja 'm te fa temps gelat lo cor,
quan penso que ja 's minvan los meus somnis de fada
deixantme ja desde ara ma pensa saturada
de penas que sovint fan vení 'l plor.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET.

LO CLOQUER DE VICH

AL MILLOR PATRICI Y AMICH MOSSEN JAUME COLLELL, PBRE.

Torratxa ferma, altiu cloquer d' Ausona,
pels segles respectat,
recort sant d' avior, gentil corona
de sa immortalitat!

Ton mur es l' escut fort del més brau poble,
ton bronze 'l deixondeix;
la teva ombra 'l fa ser aspriu y noble,
ta creu la fé del mártir li infundeix.

Nostres humils casals tú has vist bastirne
ab despulls d' eixos monts,
y amples plassas y estrets carrers obrirne
las feudals llansas y 'ls gremials penons;

y 'l caputxó vestint monjos y frares,
l' osberch los cavallers,
del tálem de la Seu servir las varas
y ab lo Bisbe resar al drinch d' acers;

y 'ls estaments seguint ab la senyera
al só de lluyta ó pau,
la victoria cantar, ó l' host guerrera.
allunyarne dels murs ab enginy brau.

Has vist tornar la professó sagrada
entre cants y llorers,
lliure l' arca, la patria gloriejada
y en sas antigas gestas un cant més.

Himnes triomfals encar als marlets sonan
y 'ls lays del trovador;
tas veus de goig ó dol encar responen
del poble, á qui tu vetllas, al clamor.

Tost lo clergue en tos porxos sants arbola
als vents la vera-creu;
tost de la patria lo penó hi tremola
del sometent á la brugenta veu.

Ensemps que campanar, torra d' homatge,
símbols de poder sants,
en tas pedras hi ha escrit del temps l' oratge
lo poema lleal dels ausetans.

¡Benéyt qui al teu só dols riu á la vida,
benéyt qu' hi cluca 'ls ulls!
¡Ay si un jorn, nostra sanch rebordonida,
te trovessen los nets tornat despul·ls!

Greu recordansa d' avior sagrada,
escut desquarterat,
fores, altiva torra enderrocada,
l' eterna afronta d' immortal ciutar.

QUI TANT TIVA FA DOS CAPS

(ESCENAS DE LA VIDA RUSSA PER I. TOURGUÉNEFF)

TRADUCCIÓ CATALANA

DE

NARCÍS OLLER

PERSONAS

AGNA VASSILEUNA LIBANOF, que té quaranta anys.

VERA, NICOLAEUNA, sa filla, dinou anys.

BÁRBARA IVANOVA MOROZOF, parenta de Mme. Libanof, quaranta cinch anys.

MLLE. BIENAIMÉ, acompanyanta de Vera Nicolaeuna.

ULADIMIR PETROVITCH STANITZINE, vehí, de vint y vuyt anys.

EUGENI ANDRÉITCH GORSKI, un altre vehí, vint y sis anys.

JOHAN PAULITCH MOUKHINE, tercer vehí, trenta anys.

Lo capitá TCHOUKHANOF, cinquanta anys.

UN MAJORDOM.

UN CRIAT.

(Passa l' acció á casa Mme. Libanof. — L' escena representa una gran sala de casa bona ab tres portas: una al foro, que dona al menjador; á má dreta, la que dona á la sala de rebre, al jardí la de má esquerra.—Retrats al oli adornan las parets. — A primer terme hi ha una taula plena de periódichs, un piano y varias poltronas. — Més enllá, un billart de carambolas y un bon rellotge de paret. Al costat de la sortida al jardí una finestra.)

LA RENAIXENSA.—Any XXV.

ESCENA PRIMERA

GORSKI y després MOUKHINE

- GORSKI. (*entrant.*) No hi ha ningú. Mellor... Quína hora es?... Dos quarts de deu. Avuy es el dia decissiu... Sí... sí... (*s'acosta á la taula y pren un diari.*) Veyám qué corre... (*Moukhine surt del menjador. Gorski's gira vivament.*) Ola... Moukhine, ¿tu per aquí! Quán has arribat?
- MOUKHINE. Ahir vespre, pero avuy he sortit del poble á las sis; sino qu' el cotxero s' ha perdut y...
- GORSKI. Es á dir que coneixes á Mme. de Libanof?
- MOUKHINE. Es la primera vegada que vinch. Al ball del governador me van presentar á Mme. Libanof, com tu li dius; vaig ballar ab la seva filla y aixó m' ha valgut l' honor d' esser convidat á venir. (*mirant la casa.*) Está molt be aixó!
- GORSKI. Ja ho crech! es la mellor casa de la provincia. Y que hi fa de bon estar! Aquesta mescla de vida de camp á la russa y de castell á la francesa es molt agradable... Ja ho veurás. La senyora de la casa es viuda y rica. La seva filla...
- MOUKHINE. (*interrompintlo.*) La seva filla encisadora?
- GORSKI. Oh... (*després d' un curt silenci.*) Sí.
- MOUKHINE. Y cóm se diu?
- GORSKI. Vera Nicolaeuna... Té un dot magnífich.
- MOUKHINE. Bé, aixó tant me fa. No vinch pas per casarmhi.
- GORSKI. Tu no vindrás per casarhi, pero fas cara de pretendent.
- MOUKHINE. Com si n' estessis gelós!
- GORSKI. Que trigan! Parlém, parlém, abans que baixin á esmorzar.
- MOUKHINE. De primer, orientam una mica... Dígam ¿cóm es aqueixa gent?...
- GORSKI. La meva mare, que al cel sia, va aborrrir á Mme. Libanof al menos vint anys seguits... Aixó

't dirá si fa temps que 'ns coneixém... *Mme. Libanof*, de nom de casa *Solotopine* (com diuhen las sevas tarjetas) es una galant senyora que disfruta de la vida y 'n deixa gaudir als demés. El general Monplaisir posa aquí quan passa. Si son marit no hagués mort jove, s'hauria parlat d'ella. Es un xich sentimental, una mica mal criada, massa confiada y poch exigent ab las presentacions... No convé parlar devant d'ella, de meras sospitas ni criticar gayre. Porta la casa ab orde y 's cuyda ella mateixa els interessos. Te cap de políuch. Una parenta seva, Bárbara Morozof, viu ab ella. Es una dona molt ben educada, també viuda, pero pobre. Desagrahida, detesta á la seva protectora; pero aixó no ve al cas! Ademés hi ha una *institutris* francesa, també de la casa, que serveix el thé, sospira sempre ab París, té fal-lera pels acudits y mira ab defalliment als agrimensors y arquitectes que la festejan. Com qu'ella no juga á cartas y el *boston* no es agradable sino hi jogan tres, s'han ficat á casa á un capitá retirat, un tal Tchoukhanof que mantenen á miljas. Es un home molt mostatxut y d'ayres d'espautxí, pero, de part de dins, un humildíssim cortesá. Tota aquesta gent viu aquí y no se 'n mou may. Ademés, *Mme. Libanof* té moltes altrás amistats que 'm sería impossible recordar. Ab los entrants més assíduos s'ha de contar al Dr. Gutmann, un jove guapo, de patillas sedosas, que no entent gayre en medicina, pero que besa tot eternit la má de *Mme. Libanof*... Aixó satisfá molt á la viuda, que té las mans bonicas, si un poch massa grassonas, ben blanques y de ditets roms.

MOUKHINÉ.

(*ab impaciencia.*) Pero no 'm dius res de la noya!

GORSKI.

Espérat, home! Pero, ¿qué vols que 't digui de Vera Nicolaevna? La veritat es que no 'n sé res. Qui 's pot envanir de conéixer una noya de divuyt anys? Si encara fermenta com lo vi novell!

Ara, quan ab el temps arribi á dona, no dubto que serà molt atractiva. Es llesta, intel·ligent, té gènit, un cor tendre y un poch egoista y no aspira sino á viure. Se casarà aviat.

MOUKHINE. Ab qui?

GORSKI. Aixó no ho sé... pero que no seguirá gayre temps soltera...

MOUKHINE. Ja entench. Un bon partit...

GORSKI. Oh! ¡no perque sigui rica!

MOUKHINE. Donchs, per qué?

GORSKI. Perque ha comprés qu' una dona no comensa á viure fins que 's casa, y ella vol viure. Escólta... Pero quina hora es?

MOUKHINE. Las dèu.

GORSKI. Las dèu... encara tinch temps. Escolta bé. Ella y jo 'ns tením la guerra declarada. ¿Sabs que 'm va fer venir volant ahir matí?

MOUKHINE. Com vols que ho sápigas?

GORSKI. Qu' un jove conegut teu vé avuy ab l' intenció de demanarla.

MOUKHINE. Quí vols dir?

GORSKI. Uladimir Stanitzine, aquell extinent de la guardia, qu' es amich meu. Afigúrat que jo mateix l' he introduhit en aquesta casa. Donchs més encara: y que precisament l' he presentat perque 's casi ab Vera Nicolaeuna. No es jove que despunti en res; pero es bó, modest, peresós, casualá, que fora un gran marit per ella com ja sab. Y jo, com antich amich de la familia, no desitjo sino el seu bé.

MOUKHINE. Donchs, es á dir que tu has vingut corrents per ser testimoni de la ditxa del teu protegit?

GORSKI. Al contrari... Que he vingut per impedir aquest casament.

MOUKHINE. Ara si que no ho entench.

GORSKI. No obstant la cosa es clara.

MOUKHINE. Donchs que t' hi vols casar tu?

GORSKI. Tampoch; pero no vull que s' hi casi un altre.

MOUKHINE. Perque n' estás enamorat?

GORSKI. No ho crech pas.

MOUKHINE.

GORSKI.

Donchs que potser l' has demanada?

Tampoch, ni tinch ganas de casarmhi. Ja ho veurás, te parlaré ab el cor á la má. Estich cert, sabs? que si la demanés, Vera Nicolaeuna 'm preferiria á Stanitzine. En quant á la mare, tant li es l' un com l' altre; nos té á tots dos igualment per bons partits... La noya 's creu qu' estich enamorat d' ella, pero sab que 'l matrimoni 'm fa més por que 'l foch, y com que ella vol triomfar d' aqueixa por, espera, entens?... Mes, no esperarà gayre, no. Y no perque tingui por de perdre á 'n Stanitzine, que 'l pobre xicot prou crema y 's fon com una candela; sino perque, parlant clar, comensa á entreveure el joch y per aixó ella procura empenyem á decidirme. Aqueixa situació, com veurás, se desfará avuy mateix. O la serp m' escapa dels dits ó m' escanya. Lo que 'm rebenta es que 'n Stanitzine está tan enamorat, que no es capás ni d' engelosirse, ni d' enfadarse. Lo veurás que vá y vé ab la mirada trista, tot embadalit: en tí, fet un ente ridícul. Pero m' haig de deixar de brometas que no 'm servirían de res; m' haig de fer l' enamorat. Ja vaig comensar ahir, y, noy, ni 'm sé convenser de lo poch que 'm va costar. Ja no m' entench á mí mateix.

MOUKHINE.

GORSKI.

Cóm te n' has adonat?

No sé si la Vera ha olorat ja 'ls propósitos del seu adorador; pero 'l cas es que, ahir, en tota la tarde no 'm va treure 'ls ulls de sobre. No 't pots figurar lo difícil que es, aduch á un corrido com jo, alló d' afrontar la mirada escudrinyadora de aquells ullets de picardía, sobretot quan parpallejan un xich. De segur, que ella també 's quedá sorpresa del meu cambi de comportament. Ja sabs que jo tinch fama de burleta y fret, lo cual es cómodo, perque ab aquesta reputació 's viu divínament; pero ahir, ella 'm degué trobar tot tristot y capficat. Y cóm no? Per qué negarho, si es cert que 'm vaig arribar á remoure un xich y

á sentir que 'l cor volia enternirsem? Tu, que 'm
 coneixes, ja sabs que, fins en los cassos més apu-
 rats de la vida, logro ser observador... Y aquella
 noya, ahir, pera mí era un objecte curiós d' ob-
 servació; la curiositat, sino l' amor, l' empenyían
 y jo la veyá cedir, cedir. Tenía por, no 's fiava
 de sí mateixa y no sabia lo que li passava... Tot
 aixó se li pintava deliciosament á la carona; no
 la vaig deixar en tot el dia y, al vespre, vaig no-
 tar que jo ja comensava á perdre l' *oremus*... Oh
 Moukhine, Moukhine; que perillós es estarse
 contemplant horas y horas unas espantillas her-
 mosas y respirar aquellas alenadas frescas!... Cap
 al tart nos varem passejar pel jardí. Feya un
 temps magnífich; ni un alé d' ayre. Mlle. Bien-
 aimé, l' *institutris*, va sortir á la galeria ab una
 espelma encesa y 'l flam ni 's movia. La Vera y
 jo 'ns varem passejar una pila de temps devant
 de la casa pel tou enarenat del caminal que bo-
 reja l' estany. Las estrellas tremolavan suaument
 á dalt del cel y á flor d' aygua... L' *institutris*,
 indulgent pero sense distreures, nos seguía ab la
 mirada desde dalt del balcó. Jo que dich á Vera
 Nicolaeuna: ¿embarquemnos? Ella hi consent,
 comenso á remar, y ja tens que 'ns en aném fins
 al bell mitj del estany.—¿Ahont se 'n van? crida
 la francesa.—En lloch, responch cridant. En
 lloch, vaig repetir tot baixet, estém massa be
 aquí. La Vera abaixá 'ls ulls, somrigué y co-
 mensá á ratllar l' aygua ab lo jonch de la sombri-
 lla. Un somris dols y pensatiu florí en sas galta-
 puras; volgué parlar, y sols pogué sospirar, ¡pero
 ab un goig! Ab un goig angelical... En fí, qué
 vols que 't digui; prudencia, projectes, sang fre-
 da, tot, tot, ho vaig enviar á passeig, jo era dit-
 xós, estava fet un beneyt. Deu m' ho perdoni!
 fins vaig dir versos... sí, ¡t' ho juro! No ho creu-
 rás, pero es ben cert... vaig dir versos, y encare
 ab una veu que 'm tremolava... Durant el sopar,
 vaig seure al seu costat... Sí... tot aixó es molt

hermós, els negocis me van be y si jo 'm volgués casar... pero, vetaquí la desgracia ¿quí l' enganya á n' ella?... No recordo qui ha dit que las donas son terribles en l' esgrima. Y en efecte: ¿quí es capás d' arrancar el floret de las mans d' aqueixa noya? En fí, avuy ho veurém... Y tu, Joan Paulitch, ¿qué 'n pensas?

MOUKHINE. Pensava que si no estás enamorat de la Vera, ets molt original ó be un egoista insoportable.

GORSKI. Potser sí! Pero venen. A las armas! Compto ab la teva discreció, eh?

MOUKHINE. Naturalment, home.

ESCENA II

Los meteixos y Mlle. BIENAIMÉ

GORSKI. Mira la Bienaimé, sempre la primera... no pot faltar; el thé ja está á punt. (*Entra Mlle. Bienaimé. Moukhine s' aixeca y la saluda. Gorski acostantshi*.) Senyoreta, tinch el gust de saludarla. Sempre fresca com una rosa.

Mlle. BIEN. (*fent posturas.*) Y vosié sempre galant. Vingui, que li tinch de dir una cosa.

(*Se 'n van tots dos cap al menjador.*)

ESCENA III

MOUKHINE, sol.

Quin xicot més estrany aquest Gorski. ¿Quí li demanava que 'm fes confident seu? (*passejant-se per amunt y per avall.*) En bona fé que m' era ben necessari venir! Si jo pogués!...

ESCENA IV

MOUKHINE y VERA. Entra Vera Nicolaeuna de matinée blanch y ab una rosa á la má. En Moukhine se gira y la saluda mitx confós. Vera s' atura tota indecisa.

MOUKHINE. Vosté, vosté, potser no 's recorda de mí... jo...

VERA. Ah, vosté... no es en Moukhine? Quina sorpresa!... Y quan ha arribat?

MOUKHINE. Ahir vespre. Figuris que 'l cotxero...

VERA. Ay, que contenta estará la mamá! Suposo que 'l tindréu per días... (*mirant al voltant.*)

MOUKHINE. Que busca á n' en Gorski? Acaba de sortir.

VERA. Per qué 's figura que busco á 'n en Gorski?

MOUKHINE. Es que...

VERA. Es á dir que 'l coneix?

MOUKHINE. Lo coneix d' anys; si vam fer junts el servey.

VERA. (*abocantse á la finestra.*) Quin dia més hermós!

MOUKHINE. Ja vé del jardí?

VERA. Sí, avuy m' he llevat dejorn.

MOUKHINE. ¿Y aquesta rosa, permetim una pregunta, pera quí la ha cullida?

VERA. Pera quí? Pera mí mateixa.

MOUKHINE. Ah...

ESCENA V

GORSKI, VERA, y al primer moment, MOUKHINE

GORSKI. (*sortint del menjador.*) Que no vols pendre thé, Moukhine? (*descubrint á Vera.*) Bon dia tingui, senyoreta.

VERA. Bon dia.

MOUKHINE. Ja es á taula? Donchs vaig á esmorzar.

(*Se 'n va al menjador.*)

GORSKI. Que no 'm vol dar la má, Vera? (*oferintli la seva en silenci.*) Diguim, qué té?

VERA. Escolti, Eugeni: qu' es ximplet el seu amich Moukhine?

GORSKI. No ho crech pas; passa per espavilat... Pero, y are; quina pregunta!

VERA. Donchs, que son molt amigatxos?

GORSKI. Lo conech... pero, que potser n' ha...

VERA. (*ab vivesa.*) Res... res... no ho sé...

GORSKI. (*senyalant la rosa.*) Veig que ja ha sortit aquest matí.

VERA. Si... en Moukhine ja m' ha preguntat pera qui havia cullit aquesta rosa.

GORSKI. Y vosté qué li ha respost?

VERA. Que pera mí mateixa.

GORSKI. Realment la havia cullida pera vosté mateixa?

VERA. No, senyor; la havia cullida pera vosté. Ja veu si li soch franca.

GORSKI. Donchs, dónguimela.

VERA. Are, no goso á darli. Per forsa me la tinch de posar aquí á la cintura, ó d'oferirla á Mlle. Bien-aimé. Vosté 'n té la culpa. Per qué no ha sigut el primer en baixar?

GORSKI. Y qu' es insoportable aquest Moukhine!...

VERA. Gorski, vosté s' está divertint ab mí. Ja li probaré més tart... Are aném á esmorzar.

GORSKI. (*contenintla*) Escolti, Vera, vosté 'm coneix. Sab que soch desconfiat; tinch ayres de burleta y atrevit; pero en el fondo, no soch sino molt tímit.

VERA. Vosté?...

GORSKI. Jo. Y además, tot lo que 'm passa, me vé tant de nou... Vosté diu que 'm diverteixo... Sigui una mica indulgent. (*Vera se 'l mira.*) L' hi asseguro que may havia parlat á cap dona ab aquest to y per aixó m' es difícil ferme comprendre... Sí, es veritat que tinch l' hábit de dissimular....

pero no 'm miri així.... li juro que mereixo ser atés.

VERA. Gorski! Es tan fácil enganyarme. M' han criat al camp, he vist poch mon... Es molt fácil de enganyarme; mes, de qué li serviría? *Vaya* una gloria!... No, que vosté 's burli de mí... nó, no ho puch creure.

GORSKI. Riurem de vosté!... Donchs que no 's veu vosté meteixa... Però si aquets ulls ho veuen tot. (*Vera 's tomba lentament.*) Y vosté sab que quan la tinch devant, no puch, no, decididament no puch deixar de dir tot lo que penso. Aquest somris dols, aquesta mirada tranquila, lo meteix silenci de vosté m' ho imposan.

VERA. (*interrompintlo*) Vosté franch? Vosté lo que vol es bromejar sempre.

GORSKI. No... pero, escolti. Are, parlant clar: es que hi ha algú que ho sigui del tot de franch? Ho es vosté per ventura? Conféssim sincerament si avuy no espera á algú.

VERA. (*tranquilament.*) Sí. Crech que vindrá en Staniizine.

GORSKI. Vosté es terrible; te 'l do de saberho amagar tot, fent veure que no amaga res... *La franquesa es la millor diplomacia*, sens dubte porque no fa mal á l' altre.

VERA. De modo, donchs, que vosté també sabia que havia de venir?

GORSKI. (*un xich turbat.*) Sí, ho sabia.

VERA. (*mirantse la rosa.*) Y el seu amich Moukhine també?

GORSKI. Per qué 'm parla sempre d' en Moukhine?

VERA. Prou. Veurá, y no s' enfadi. Si vosté vol, en acabant d' esmorsar, nos en anirém al jardí... Parlarém de cosas sèrias.

(*Llensa la rosa demunt la taula y se 'n va al menjador.*)

ESCENA VI

GORSKI, sol. Prenent la rosa y quedantse alguns instants inmóvil.

Ay, Gorski, amich meu! Parlant ab plata, me sembla que no tens prou forsa per héuretela ab aqueix dimoniet! Tant si apunta á dreta com á esquerra, ella no 's desvia ni un través de dit y jo 'm quedo sempre descobert. Pero... be y qué? O 'n surto vencedor, ó perdo la partida. En aquest últim cas, no m' hauré pas de dar vergonya de casarme ab una noya com ella! Es clar que casarme..... pero, ben mirat, també qué 'n treuré de conservar la llibertat? A poch á poch, Gorski, á poch á poch, no 'ns entreguém tan depressa. (*contemplant la rosa.*) Pobre flor, qué significas? Ah! Mme. Libanof ab la seva amiga! (*S' amaga ab cuydado la rosa.*)

ESCENA VII

GORSKI, Mme. LIBANOF, BARBARA y més tart lo Majordóm.
Entra Mme. Libanof acompanyada de Bárbara Ivanova.

GORSKI. Qué tal, senyora, han descansat?
MME. LIB. (*donantli la punta dels dits.*) Bon dia, Eugeni... Tinch un xich de mal de cap, avuy.
BÁRBARA. Es que retiras massa tart.
MME. LIB. Potser sí. Y ahont es la noya? L' ha vista?
GORSKI. Está prenent el the, al menjador, ab Mlle. Bien-aimé y en Moukhine.

MME. LIB. Ah! si, en Moukhine; ja m' han dit que havia arribat ahir nit. Que 'l coneix vosté?

(Ella s'asseu.)

GORSKI. Uy que 'n fa de temps que 'l coneix? Que no va a pendre una tassa de the?

MME. LIB. No, el the 'm posa nerviosa. En Gutmann me 'l te prohibit; pero no te 'n has de privar tu, vés, vés, Bárbara Ivanova. (aquesta se 'n va.) Y vosté, Gorski, 's queda? Quin dia més hermós!... Ha vist al capitá?

GORSKI. No. Deu ser, com de costum, á cullir rovellons pel jardí.

MME. LIB. Imaginis quína partida 'm va guanyar ahir. Pero... ségui ¿qué fa; per qué s'está dret? (Gorski s'asseu.) Jo tenia un joch magnífich, de aquells que no poden fallar; pero la Bárbara me 'l va tirar á perdre jugant á tort y á dret ab un desacert inconcebible. Aquell pillastre té una gran sort, y es clar, ajudantlo ella ab los seus disbarats, me van embolicar de mala manera. Qué hi farém! Ell va guanyar, es ben senzill. Pero á propósit. Tinch d' enviar al poble.

(Toca 'l timbre.)

GORSKI. Per qué, senyora?

MAJORDOM. Ha trucat, senyora?

MME. LIB. Envía á n' en Gabriel á comprarme barretas de guix .. d' aquelles barretas ¿sabs? que á mí m agradan.

MAJORDOM. Sí, senyora.

MME. LIB. Dígasli que me 'n porti forsa y que trie las més grossas. Qué han fet els segadors?

MAJORDOM. Encara segan, senyora.

MME. LIB. Está be. Y Eli Elitch ahont es?

MAJORDOM. Al jardí, senyora.

MME. LIB. Al jardí? Crídal.

MAJORDOM. Sí, senyora.

MME. LIB. Está be, retírat.

MAJORDOM. Molt be, senyora. (se 'n va.)

- MME. LIB. Y que farém avuy, Gorski? Ja sab que jo ho deixo á la seva má. Pensi alguna cosa divertida, que, avuy, estich animada. Digui: y en Moukhine es una persona agradable?
- GORSKI. Un jove molt corrent.
- MME. LIB. No es impertinent?
- GORSKI. Ah, gens ni mica!
- MME. LIB. Que sab jugar al bóston?
- GORSKI. Ja ho crech.
- MME. LIB. Sí? Ja anirém be. Gorski: pòsim un tamboret als peus. (*Gorski li posa.*) Gracias. Aquí tením el capitá.

ESCENA VIII

GORSKI, Mme. LIBANOF y TCHOUKHANOF, ve del jardí ab la gorra plena de rovellons.

- TCHOUK. Bon dia tingui mi senyora. La má, si'm permet.
(*Mme. Libanof li allarga ab llanguidesa la má.*)
- MME. LIB. Bon dia, dolent.
- TCHOUK. Gorski, molt servidor de vosté. (*Gorski saluda, Tchoukhanof se 'l mira sacudint el cap.*) Deu meu quína figura més arrogant! Per qué no 's fa militar?... Y vosté, mi senyora ¿cóm se troba? Miri li he cullit rovellons.
- MME. LIB. Per qué no ha pres un cistell, capitá? Qu'es aixó de portar rovellons dins d' una gorra?
- TCHOUK. Ja la creuré, senyora, ja la creuré. Per un veterano aixó no té importancia, pero per vosté comprech... Ja la obehiré. Corro á posarlos dins d' un plat. Y la seva polla, la senyoreta, no s' ha llevat encara?
- MME. LIB. (*à Gorski, sense respondre al capitá*) Y en Moukhine es rich?

- GORSKI. Té dos cents vassalls.
- MME. LIB. (*ab indiferencia.*) Ah! Be trigan prou per esmorzar.
- TCHOUK. Vol que 'ls prengui per assalt? Díguim que sí, y ab un obrir y tancar d' ulls queda fet; qu' una fortalesa com aquesta no ha d' ésser la que se 'ns resisteixi, sobretot si ataquém ab un coronel com el senyor Gorski.
- GORSKI. Coronel! Jo? Per qué Eli Elich? Fassi 'l favor d' explicarm'ho.
- TCHOUK. El grau no vol dir res; me refereixo á la seva presencia.
- MME. LIB. Vagi, vagi, á veure si han acabat d' esmorsar.
- TCHOUK. Obeheixo, senyora, obeheixo. (*dona alguns passos per anarhi.*) Ah! Mírisseis.

ESCENA IX

Los mateixos y VERA, MOUKHINE, Mlle. BIENAIMÉ y
BÁRBARA IVANOVA, que surten del menjador.

- TCHOUK. Als peus de vostés, senyoras.
- VERA. (*passant.*) Bon dia. (*corrent cap á sa mare*)
Bon dia, mamá.
- MME. LIB. (*besantli 'l front.*) Bon dia, filla. Ben vingut senyor Moukhine, m' alegro molt que s' hagi recordat de nosaltres.
- MOUKHINE. Aixó es favor que vosté 'm fa, senyora, no me-reixo tant d' honor.
- MME. LIB. Qu' encara no ha vist el nostre jardí? Es gran, té moltes flors. Ah! m' agradan tant las flors! Prengui aquesta casa com seva, aquí cada hu fa'l que vol. Llibertat complerta.
- MOUKHINE. Moltes gracias.

MME. LIB. Tinch aquest principi... no puch sofrir l'egoisme; es una cosa pesada pels altres y carregosa per un mateix. Ja 'ls hi pot preguntar á tots. (*Bàrbara Ivanova fa la rialleta.*) Però ¿per qué no se 'n van á passejar?

GORSKI. Sí, aném al jardí.

VERA. (*ab vivesa.*) No, no, que 'n aquesta hora hi fa massa calor.

MME. LIB. Com vostés vulguin. (*á Moukhine.*) Tením billart... y, además, ja ho sab: llibertat completa... Are, nosaltres, capitá, aném, que jugarem á cartas. Es un xich aviat; pero ja que la noya diu que no 'ns podem passejar...

TCHOUK. (*sense ganas de jugar.*) Com vulgui, com vulgui, mi senyora... Per qué massa aviat? Es precis que prengui la revenja.

MME. LIB. Sí, ben cert, ben cert! (*á Moukhine.*) M'han dit, senyor Moukhine, qu' á vosté li agrada 'l bóston. No voldria pas?... Mlle. Bienaimé no 'l sab jugar y per aixó fa temps que no hem pogut fer una partida de quatre.

MOUKHINE. Jo... si, senyora, ab molt gust.

MME. LIB. Vosté es molt amable; pero no fassi pas compliments, eh?

MOUKHINE. Ni un, ni cap, senyora... ab molt gust.

MME. LIB. Be, donchs, aném... Jugarém al saló, la taula ja está á punt. Senyor Moukhine, dónguim el bras. (*s' aixeca.*) Y vosté, Gorski, organisi alguna cosa pera passar el dia, enten? La meva filla l' ajudarà. (*se dirigeix cap al saló.*)

TCHOUK. (*atansantse á Bàrbara.*) Si vosté 'm permet posarme á las sevas ordres...

BÁRBARA. (*enfadada y aceptantli 'l bras.*) Encara vosté!

(*Seguirá.*)

A UN CLAVELL DE PASTOR

Passant pel pradell,
hi cullo un clavell;
cinch fulles tenía,
¡cinch lletres de sanch!
¿En un paper blanch
quí me les envía?

De mon Estimat,
clavell encarnat
al sí de María,
retrato es aqueix,
puix son cos mateix
cinch llagues tenía.

L'imatge es lleial;
mes l'original
¿hónt lo trobaría?
Clavellet diví,
veníu Vos ab mí,
ó ab Vos jo vindría.

JACINTO VERDAGUER, PERE.